

מישפחת פרס (1957): שימעון וסוניה ושני ילדיהם. הבן האמצעי יונתן והבת הבכורה צביה

הדרך לקידום. הוא ידע שיוכל להגשים את מאווי רק בעזרת אחד המנהיגים הגדולים. ואכן, הוא הצליח. ברל כצנלסון, המנהיג האגדתי של מפא"י, קרא את אחת מרשימותיו והזמין אותו לביתו.

לפי הסיפורים שסיפר על כך פרס עצמו פעמים רבות, כילה בן ה-17 באותו ערב ראשון שלוש שעות תמימות בחברת המנהיג הרגול, שהיה אז בן 55. הקשיש הקשיב בסבלנות לדברי הצעיר, הצעיר שתה בצמא דברי הקשיש. כך נוצרו יחסים, שנמשכו זמן רב, כשפרס היה מוזמן — כפי שסיפר — מדי יום א' לבית כצנלסון.

קשה לדעת כיום מה היה ייחודו של ברל כצנלסון. הוא לא השאיר אחריו מסכת של הגות, פילוסופיה או אידיאולוגיה. ייחודו היה, כנראה, בהשפעתו על בני-אדם כמגע אישי.

בגיל זה כבר היה נתיבו של פרס קבוע. כאשר עזב בן ה-18 את כפריהנוער בדרך אל ההכשרה בקבוצת גבע, היה מוכן מאליו שיהיה עסקן של הנוער העובד בעמק. בקבוצה הקפדנית, ששמרה כמשך זמן רב על מינהגיה העבודה קשוחים, ושבה הפכו הצניעות האישית ועבודת-הכפיים כימעט לפולחן, עוררה פערי-לותר של פרס הצעיר מורת-רוח. הוא נדר ממקום למקום, הקים

ירח הרבע: שימעון וסוניה בתל-אביב

סניפים, אירגון, נאם והקים תנועה — תהליך שהוא חזר עליו לאחר מכן כמה פעמים בחייו.

על טרזניותיהם של אנשי-גבע אמר פרס: "אני משוכנע עמוק בלבי, שאני ביישן שאין לו תקנה. אך עליי להשלים עם העובדה שרבים טוענים שאני אדם הנוטה לקפוז בראש."

נראה שלא עלה על דעתו שאין פתירה בין שתי התכונות: דווקא אדם ביישן נוטה לאי-סעם למצוא פיצוי בסעילות-יתר ובשאיפה למנהיגות.

עסקנות במקום מחתרת

ל זה נראה כהתפתחות טבעית של צעיר השואף לעסקנות — אלמלא אירעו הרברים במקום ובתקופה שאירעו.

בשעה שהקאריירה של שימעון פרס, כעסקן של הנוער העובד, החלה מתפתחת, היו מעייניו של מיטב הנוער בארץ נתונים לצבא ולמחתרות. המוני צעירים התגייסו לצבא הבריטי. מקרב אירגון-הרוכב, ההגנה, התגייסו הטובים — ובראשם דווקא חברי ההכשרות — לפלמ"ח. אצל כבר עבר את תמותת

פעילותו הראשונה, בהנהגת דויד רזיאל, והתכוון לתקופת-פריחתו בהנהגת בגין שהגיע אז לארץ. אברהם שטרן פרש מאצל והקים את האירגון שנודע לימים כלח"י.

בשנה שבה היה פרס בהכשרה בגבע ואירגן את הנוער העובד בסביבה, נהרג רזיאל בעיראק, נקטל שטרן על-ידי הבריטים בעליית-גג בתל-אביב, הוקם הפלמ"ח. כל ההתרחשויות האלה עברו על פני פרס בן ה-18 בלא היו.

ידידו, מולה כהן, הלך לפלמ"ח, כפי שעשו מיטב הצעירים בסביבתו של פרס הצעיר. לדברי פרס, התחילה ההתנגשות בינו ובין מולה על רקע אידיאולוגי: מולה נטה למארכסיזם נוסח יצחק טבנקין, פרס לסוציאליזם ההומאני מבית-מדרשו של ברל כצנלסון. אך סביר יותר להניח כי הריב האמיתי, שהתלקח כשינאה יוקרת, התחיל על רקע זה של התגייסות. לא קל היה בימים ההם להבין צעיר בן 18, בעל מודעות פוליטית גבוהה, שלא הלך אל אחד האירגונים הלוחמים.

אבל פרס לא נמשך למחתרת, כפי שלא נמשך לאחר-מכן ליחידות הקרביות של צה"ל. הוא היה עסקן בכל רמ"ח אבריו. בשטח זה מצא את ביטויו, את הגשמתו העצמית. כמו כל פוליטיקאי אמיתי, הוא היה מוכר לפוליטיקה, והתמכרות זו נשארה עימו עד עצם היום הזה.

אומר הכיוראף שלו, בלי ספק מפיו: "הקוד המוסרי של החברה הקיבוצית גרס שאין זה נאה לרצות בתפקיד ציבורי. לא

כל שכן לפעול למען קבלתו. שימעון סירב להשלים עם גישה זו. הוא אהב עבודה ציבורית, הוא רצה בתפקיד-הנהגה, ולא היסס לומר זאת. שאפתנות איננה מילה גסה" — הוא טוען בלהט. אני מעריך אנשים אמביציוזיים, שאינם מסתיירים זאת."

זאת היתה בהחלט גישה מרעננת אך בארץ-ישראל של 1942 דיברו הזקנים על "ריז התנועה" והצעירים על "כל כחור וטוב לנשק". סוניה גלמן, שעמיה היה לו רומן מרגש כשלמד בכך-שמן, הלכה לצבא הבריטי.

אדם צעיר שבתקופה זו תלה בגלוי את עיניו בעסקנות ציבורית היה נדיר בהחלט. כל דבר נדיר הוא מיצרך מבוקש. צעיר מוכשר, שהיה גם פנוי, גם שאפתני וגם נאמן למפלגה היה מיצרך מבוקש עוד יותר.

בינתיים עבר הגרעין של פרס מגבע ההתיישבות באלומת, מקום יפה המשקיף על הכינרת. פרס עבר כרועה-צאן, אך היה ברור כי חברותו בקיבוץ הפכת יותר ויותר לבעייתית. הוא היה פעיל בנוער העובד, כתב מאמרים בעלון של הקיבוץ ובבטיסאון התנועה. ואז הגיעה שעתו.

לוי שקולניק, הבוס הכלי-כול של מחלקת ההתיישבות של הסוכנות ואחד המנהיגים הבכירים של מפא"י, איש קבוצת דגניה הסמוכה, בא לאלומת ובפיו הצעה שאיי-אפשר היה לסרב לה: לשחרר את פרס מעבודתו בקיבוץ, כדי שיוכל לעבוד במזכירות הנוער העובד בתל-אביב.

טרוצקי בדרך לחיפה

ב ימים ההם התרחש הפילוג הגדול ששיסע את מפא"י. הפלג השמאלי, בהנהגת טבנקין, הקים את "סיעה ב", ואחר-כך את תנועת אחדות-העבודה. מפא"י, בהנהגת כצנלסון ובין גוריון, שמרה על עיקר כוחה, אך איבדה את אחיזתה בנוער. בהגנה, בפלמ"ח ובתנועת הנוער העובד.

שקולניק-אשכול גיזם את פרס כדי שימנע את נפילת הנוער העובד לידי היריבים.

פרס עשה ימים כלילות, חרש את הארץ, הקים סניפים, ובמאמץ בלתי-נלאה הציל את הנוער למען המפלגה של בן גוריון. הוא עשה זאת באותה עקשנות, דבקות-במשימה וסבלנות שבהן עזר לבן-גוריון, כעבור 20 שנים, לפלג את מפא"י שבהנהגת לוי אשכול ולהקים את רפ"י.

כביוגראפיה שלו מופיעה כאן אפיזודה קטנה אך פיקנטית. פרס היה צריך להגיע בתל-אביב לחיפה. לא היה לו רכב, ומישהו סידר לו טרמפ במכוניתו של בן-גוריון הנערץ.

בדגוריון שתק במשך כל הנסיעה, שקוע במחשבותיו. אך לקראת סוף הנסיעה התעורר לפתע ואמר: "אתה יודע, טרוצקי לא היה מדינאי!"

פרס הצעיר שאל: "מרוע?" ועל כך אמר בן-גוריון: "מה זאת מדיניות של, לא שלום ולא מילחמה? זו המצאה יהודית! או שלום — ואז משלמים מזויר כבד, שהוא עולה לפעמים, או מילחמה — ונוטלים (את) הסיכון הנורא הכרוך בכך. זאת הבין לנין!"

בן-גוריון לא יכול היה אז לדעת כי הצעיר המקי שוב להיירהרוי יהיה בעוד כמה שנים עוזרו הראשי, ושהוא עתיד להפוך את הצעיר הזה לאישיות לאומית. ואילו פרס ניהל השנה מדיניות שגבלה

הדברים מתייחסים לוויכוח בין טרוצקי ובין לנין מייד אחרי מהפכת אוקטובר, כאשר הבולשביקים ניהלו משא-ומתן עם גרמניה הקיסרית לסיום המלחמה. טרוצקי, ראש מישלחת הבולשביקים למשא-ומתן, טען כי תנאי הגרמנים חמורים מדי, ושאין לקבלם. תחת זאת הציע מדיניות של לא-שלום-לא-מילחמה. לנין פסל זאת מכל וכל. ואחרי ויכוח נוקב התקבלה דעתו. הסכם-השלום נחתם ב-1918 בברסט-ליטובסק, עיר מולדתו של בן-גין, שהיה אז בן 5.

שני הידידים היריבים מילדות: מולה כהן ושימעון פרס בערב לזכר יגאל אלון